

com ho suggereix el matís assenyalat a Felanitx i la variant fonètica *engalanervar* usada per López de Arenas en un altre passatge (p. 38).

¹ Que deu ser la font principal del *DOrt* (1917) i el *DFa*. Manca en Lab. 1839, etc.

ENGALBAR, 'acolorir la pisa' amb *engalba* o una solució de GALBA 'mena de creta blanca, tirant sovint a verda o rogenca', probablement del ll. GALBUS, -A, -UM-, de color verd esgrogueït. □ 1.ª doc.: *galba*,¹⁰ c. 1880, *DAG*.; *engalva*, *engalvar*, 1925, Emer. Roig.

En el *DAG*. *terra galba* «mena de creta d'un color blanc verdós, usada en medicina popular contra les escoriacions de la pell», reproduït pel *DFa*., des d'on passa, sense altra addició que aplicar-ho també a la terrisseria, a *AlcM*.¹ Emerencià Roig, en una col·lecció de termes recollits en una terrisseria de Blanes (*BDC* XIII, 50, 52), donava *engalva* i *engalvar* i d'ell els prengué el *DFa*.: «terra groga o vermella [Roig: i *vermella*], emprada, deixatada en aigua, per a pintar la pisa», *engalvar* «posar l'engalba (a la pisa)», *DFa*.;²⁰ per consell meu va rectificar l'ortografia com a *-ba* o *-bar*, car no hi ha cap base per suposar una pronúncia amb *v* (per desgràcia s'escapà a J. M. Casas en el seu vocab. terrisser de Breda i la Selva del Camp,²⁵ *BDC* IX).

En francès la mateixa cosa s'anomena *engober* i el substantiu *engobe*;² i d'ací es prengué el mot en les descripcions tècniques en castellà. En terra valenciana la introducció d'aquests elements i procediment és moderna, observa Almela i Vives (*Cerámica de Manises*, *BSCC* XIV, 1933, 398), i a això corresponen les descripcions que en dona M. González Martí (cap a 1914): «reciben el nombre de *engobes* unas sustancias terrosas que se diluyen en el agua, y que, además, no son vitrificables por la acción del fuego», «según las tierras que se utilizan para el *engobe*, éste adoptará un color u otro». El mot va passar a l'Enciclopèdia Espasa (s. v. *cerámica*) en la forma catalana *engalba*. L'acadèmic argentí Luis Alfonso (en un article del *Bol. Acad. Arg. de Letras*, de 1945), veient-lo allí, en recomanà l'admissió en el *DACEsp*. en aquesta forma, en lloc del gallicisme *engobe*, i hi col·leccionà algunes altres descripcions de la cosa, de les quals resulta que les *engalbes* o *engobes* són de color⁴⁵ ocre, roig-castany, rosa-vinós o blanc.

És, doncs, segur, que *galba* (del qual és derivat *engalbar*, *engalbe*), així com la forma fr. *engober*,³ han de venir del ll. GALBUS, -A, -UM, «de couleur vert pâle, jaune», del qual es derivaren en llatí *galbulus* i el més conegut GALBINUS d'on descendeixen el fr. *jaune* 'groc' i (directament o indirecta) altres formes romàniques. Per la meua banda puc confirmar que el mot és d'ús viu i popular en català: a Pals m'explicaven que a la muntanya de Caramany hi ha «unes mines d'*angúlb*»⁵⁵ i terra negra» (1958).

Sembla haver-hi algun altre descendent català de GALBUS. «Ítem de porcellanes *gobes*, XII quintals per esportada» en una lleuda englobada en el Consolat de Mar (ed. Moliné, XLV), hapax adjectiu del qual no⁶⁰

tinc altra notícia.

El D. Aguiló va recollir a Olot *esgobeït* 'esbravat, evaporat'. Deu usar-se també de l'altre costat del Canigó, car se n'ha servit diverses vegades J. Seb. Pons, ja en una poesia del recull *Canta-Perdiu* (p. 184) (c. 1925) dedicada a Sant Guillem de Combrèt: «quan Sant Guillem ha bastit la capella / --- sent en el cos la sang *esgobeïda* / li claregen els ossos de la mà --- i comença a nevar / ---», s'ajeu esperant que la mort «vulgui venir»; i a Font-romeu: «un pilar mig esfondrat representa encara l'oratori --- La santa s'és *esgobeïda* però no tant que hagi oblidat el seu primer ofici: no para mai de moderar la ventada», *Llibre de les Set Sivelles*, 150. En ell, doncs, el matís no ha de ser el d'evaporat, ni tan sols ben bé 'esbravat', però sí 'tornat esqualid, sense forces' i alhora 'perdut el color, esgrogueït'; i és clar que deu ser un altre derivat verbal de l'adjectiu de color, a base d'*esgaubeït*.⁴

D'altra part si hi hagué un derivat verbal amb aquest sufix i l'altre prefix, podem imaginar que un *engaubeït es vagi canviar per propagació de la nasalitat, en *engaumeït*, que *AlcM* defineix com «enfarfegat de roba» localitzant-lo a Mallorca i Menorca, però que segons el context podria semblar més aviat 'envanit' en *BDLC* x, 394: recordem que en castellà *desvanecido* té alhora aquest significat i els de 'esbravat', 'afeblit' i 'desmaiàt' (com a derivat de *calma* fóra més difícil de comprendre el sentit, si bé recordem l'*it. sussiego* 'orgull').

⁵⁰ Del citat ll. *galbinus* per via culta s'ha d'haver pres un adj. *galbi* «verde manzana» registrat per Bulbena com a dialectal i usat per JM. de Sagarra: «dropear damunt l'herba *galvina*» (*Comte Arnau*, 97); manca *DAG*. i *DOrt*.

¹ Del tot incert és que continguin aquest mot els diccs. de rims de JMarc (1372) i L. d'Aversó (42.5), que donen *galba* rimant en *-alba* però sense explicacions (notem que Aversó recull també les formes verbals *galbi* i *gaubar*, cosa que sembla apuntar en una altra direcció). — ² Mots que el *FEW* no troba registrats fins a 1807, que manquen en el Diccionari de l'Acad. francesa, i que Littré registra sense documentació. — ³ Els lexicòlegs gaho-romanistes han anat fins avui completament perduts en l'etimologia del mot francès, la història del qual cap d'ells no ha provat d'establir. Des de Littré tots (*DGral.*; *FEW* IV, 179a31-34) el confonen amb els derivats del fr. *gober* 'engolir, menjar àvidament' que es creu d'origen cèltic. En el *FEW* (IV, 26) i el *REW*, a propòsit de GALBINUS no hi ha cap al·lusió a formes romàniques provinents de GALBUS; ni M.L. ni Bloch no parlen del nostre mot enlloc. —

⁴ Podríem preguntar-nos, doncs, si el mot gallec que Castela usava en la frase «chuchado, *esguimiado*, decrebado» (*Escolma Dónega*, 218.8) i Vall. definia «escolimado, desmirriado, flaco» no trobaria per ací la seva arrel (cf. de seguida *engaumeït*): però si fem més cas del trasm. *escuimado* i port. *escoimar*, *-mado* (que en el *DCEC* inclou a l'article *escolimoso*) sembla que, o no hi ha relació, o si de